

ТИПОЛОГІЯ НОМІНАЦІЙ КОЛЬОРУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Доп. - Швагер О., ПР-23

Наук. кер. - к.філол.н., доц. Медвідь О.М.

Сучасні дослідники в області лінгвістики відображають зростаючий інтерес вчених до ролі людського фактора у становленні та функціонуванні мовної системи. Семантика номінативних одиниць та особливості їх мовної реалізації вивчаються з урахуванням таких факторів, як асоціативно-образне сприйняття реалій, які визначаються, їх значимість в культурно-символічних знакових системах, які склалися в певному соціумі, взаємодія реалій одна з одною та людиною, що їх познає. Найменш розробленими на даний час залишаються проблеми співвідношення між семантичною структурою найменувань кольору, засобами природних сигналів кольору та їх образів в людській свідомості.

Мовленнева система номінації кольору - яскравий приклад преломленого відображення системи кольорових відчуттів, вражень, уявлень, понять людини: кількість кольорів, які розрізняє людина та кольорових відтінків (близько 10 млн.) значно перевищує число базових мовленневих одиниць кольорової номенклатури.

Національно-культурний характер колоритної системи англійської мови визначається як особливостями номенклатури кольору в цілому, так і семантичними особливостями її складових - номінації кольору. Склад номенклатури кольору та семантика окремих номінацій кольору відображають особливості уявлень та асоціацій кольору англійського соціуму.

Культурні реалії та встановлені людською свідомістю логічні зв'язки між ними відображаються в концептуальній картині світу, надаючи увагу, відповідно, мовленнєвій картині світу. Р.М. Фрумкіна стверджує, що хоча колір - це виключно психологічний феномен, структура номенклатури кольору будь-якої мови є "факт історико-культурний, а не психологічний і не

фізіологічний". Зміни в структурі концептів кольору, викликані входженням до них досвіду встановлення аналогії та асоціацій, змінює палітру кольору даної мови. Так, у вторинній картині світу з'являється образ "чорного понеділка", який пов'язується з негативним соціальним досвідом мовленнєвого колективу, який був зафіксований мовленнєвим засобом: *"Black Monday - Monday 19 Oct. 1987, the day on which share prices on world stock markets fell dramatically"*.

Семантика номінацій кольору формується під впливом мовних та позамовних факторів. Основними джерелами формувань концептуально-мовних уявлень кольору є:

- безпосередньо мовна семантика;
- фізіологічна та емоційно-психічна сфери;
- культурна і соціальна сфери.

Жодне з вказаних джерел не є домінуючим в ході синтезу концепту кольору. Що стосується семантики коррелюючої номінації кольору (особливо ситуативної семантики), то вона визначається, з одного боку, комунікативними потребами автора повідомлення та ситуацією взагалі, з іншого - комунікативним потенціалом природного сигналу кольору та поняття про нього.

Процеси символізації та семантичної деривації здійснюються з опорою на знання людини, які зберігаються в знаковій формі (тобто інформація кодується і декодується за допомогою семіотичного коду), тоді як механізм прагмасемантичної акцентуації та ситуаційно-типовій експансії міститься в апеляції до попереднього досвіду адресата (відповідно емоційно-чуттєвому чи побутовому).

Процеси символізації, ситуаційно-типової експансії та прагмасемантичної акцентуації значень номінації кольору генерують додаткові змістові відтінки при збереженні блоком кольору центральної позиції в змістовій структурі номінації кольору.

Поглиблення семантичного об'єму, яке досягається завдяки прагмасемантичній акцентуації,

міститься в постановці прагматично-орієнтованого акценту безпосередньо на блоці кольору (або окремої його складової) змістової структури номінації кольору. Прагмасемантична акцентуація націлена на зняття автоматизму сприйняття номінації кольору та прилучає додаткові формальні засоби.

Ряд вчених вказує на існування так званої вторинної картини світу, що створюється паралельно і на основі первинної. Вторинна мовленнєва картина світу, по Є.В. Бондаренко, входить до складу так званої "теплої" картини світу, де знання - це фрагмент внутрішнього життя, "хвилювання". Як відмічає В.Н. Телія, вторинний світ виникає як результат інтерпретації фактів, що познає індивід в їх відволіканні від предметної реальності. Але це відволікання знову конкретизується крізь сумірність сприйняття яких-небудь рис цього світу, які носять характер стереотипів.

До основних понять формування вторинної мовної картини світу відносяться:

- стереотипність людського сприйняття та мислення;
- відповідний устрій концептуальної моделі світу;
- суб'єктивність розумової діяльності людини;
- соціальна природа та комунікативна направленість мовних побудов;
- творчий характер мовного мислення.

Стереотипи - носії бачення світу або мовленнєвого міфу про дійсність, створеного даним народом в процесі щоденного її засвоєння. Виникнення стереотипу пояснюється тим, що ті або інші предмети та явища часто зустрічаються в подібних умовах, що призводить до формування стійких уявлень на основі звичних аналогій. Регулярність з'явлення того чи іншого сигналу кольору в подібних ситуаціях забезпечує стійкий асоціативний зв'язок між відповідальним концептом кольору і схематизованим стереотипним уявленням про зазначені ситуації. При цьому конкретна ознака кольору відволікається людською свідомістю від свого безпосереднього носія, стаючи елементом структури стереотипу, який формується. Така відносна незалежність та інформативність ознаки кольору як елементу

стереотипної ситуації підтверджується мовленнєвими фактами, зокрема, можливістю еліпсиса носія кольору при вербалізації ситуації: *In the shower was Jame Gumb, white male, thirty-four, six feet one inch, 205 pounds, brown and blue, no distinguishing marks.*

Одним з найважливіших джерел формування, розвитку та перетворення мовної картини світу є особливості людського сприймання кольору, пов'язаного з тими чи іншими (наприклад, приємними або неприємними) відчуттями.

Суттєвий вплив на змістове наповнення номінації кольору має "температурна" характеристика кольору, яка, як нам здається, носить універсальний характер. Температурне ділення спектра відповідає експериментальним даним. Теплові відчуття дуже змінюються в залежності від середовища кольору: в кімнаті, пофарбованій в синьо-зелений колір або синій колір, здається холодніше на 3-4 градуси, ніж в кімнаті з такою ж температурою, але пофарбованій в жовтогарячий або колір вохри. Універсальність кольоро-температурних відчуттів знаходить своє відображення і в мові: *Wilder was no longer next to me, I reached the doorway to his room just in time to see his head sink into the pillow. By the time I got to the bed? He was fast asleep. I didn't know what to do, I felt cold, white.*

Існує 2 джерела уявлень про той чи інший відрізок простору кольору: емпіричний та семіотичний. Відповідно, коннотативний компонент семантики номінації кольору може мати емпіричне або семіотичне походження.

Емотивно-афективний компонент в змістовій структурі номінації - це додатковий елемент змісту номінації кольору, комунікативно-функціональне навантаження якого міститься в його свідомості заданого образу кольору. При цьому ефект, що очікується, повинен бути аналогічним ефекту, що викликає безпосередній вплив відповідного подразника кольору на зоровий аналізатор людини.

Номенклатура кольору мов відрізняється багатством та різноманітністю культурних коннотацій. За нашими спостереженнями, майже всі номінації кольору (виключаючи

лише периферійні, які означають відтінки, тобто не зовсім певні зразки кольору) несуть на собі відбиток тих чи інших культурних явищ, а також особливості цивілізації.

ENGLISH ARTICLES

Shesternya O., ПР-21
Scientific Supervisor: O. Medved

Article is a structural part of speech used with noun. It is an important linguistic means of communication between people. An unskillful use of the article results in lack of comprehension or misunderstanding of interlocutors.

Actuality of article functioning is one of the most difficult and intricate problem of language structure. It is also a vexed one; it has inspired intensive research activity in the field, as well as animated discussion with various pros and cons affirmations, although a great number of linguists such as Ilysh, Sergeeva, Quirk and Greenbaum have treated the article in English and in other languages.

It is fair to say that even the most essential points concerning the theory of the articles still remain doubtful

The idea of definite, indefinite and zero articles is, no doubt, significant, helpful and interesting. Working at this problem one can acquire a lot of information about articles and learn some peculiarities of their forming, origin and syntactical functions.

Taking into consideration these peculiar features of the article it is necessary to make a sound statement about its segmental status in the system of morphology.

The use of the indefinite article implies that the object is presented as belonging to a class. The use of the definite article shows that a particular object is meant. Article is a determining unit of specific nature accompanying the noun in communicative collocation. It shows that the English nouns, besides the variable categories of number and case, distinguishes also the category of determination expressed by the article paradigm of three grammatical forms: the definite, indefinite and zero. The paradigm is generalized